

Přílohy

Příloha č. 1: Původní rozhovor s Erikem Taberym bez korektury

(dokument)

Jak s odstupem hodnotíte proměnu novinového časopisu v klasický magazín? Byl to krok, který zachránil Respekt?

Delší dobu jsme už docházeli k tomu, že jestliže nezměníme grafiku, ten layout, papír, všechno vlastně, tak ten časopis nemá na to, aby dlouhodobě přežil. My jsme byli permanentně ztrátoví. Ztráta zůstávala sice stále stejně stabilní, ta redakce ale byla hrozně podfinancovaná. A ve chvíli, kdy jste zestárl, oženil se, nedejbože měl děti, tak bylo nemožný za ten plat uživit rodinu. V jistou chvíli začali cirkulovat zkušenější redaktoři a bylo evidentní, že pokud máme přežít a udržet čtenáře i redaktory, tak se něco musí stát. Kvůli tomu se hledal nějaký investor, protože bylo potřeba tu proměnu zaplatit. A když to potom proběhlo, tak byl úspěch okamžitý. Vždycky když děláte lay-out tištěného média, tak máte takové riziko, že odradíte čtenáře. Spousta expertů nám říkala, že řada relaunchů se nepovedla a spíš to těm médiím ublížilo. Proto, když jsme dělali tu změnu, tak jsme to koncipovali tak, aby čtenář zaznamenal tu proměnu formátu, papíru, všeho, ale neměl pocit, že se změnila podstata časopisu. Zůstali autoři, zůstaly delší texty, některé se dokonce natáhly, takže čtenář pochopil, že nám nejde o to dělat nějaký podbízej časopis. A podařilo se přesně to, co jsme chtěli. Přilákat zejména mladší čtenáře, u nichž byla taková zvláštní bariéra u novinového formátu a pomohlo nám to u inzerentů, protože novinový formát u týdeníků není dobrý pro inzerci.

Nepostavil se někdo proti tomu, protože se bál, že časopis ztratí tvář?

Vůbec nepadl hlas proti. Dokonce v nějakém roce 1994 se dělal zkušební pokus, což byl zkušební předěl na časopis, i když byl jenom černobílej. Tehdy to ale nešlo udělat, protože to bylo nákladný. Názor redakce: na začátku se ptali jako proč nebo jestli to pomůže. Nikdo ale nebyl proti.

Zdalo se, že jste přidali do Respektu více společenských témat. Jaký to mělo důvod?

Částečně jo, ale nebylo to úplně rozhodnutí, řekněme, strategický, ale vyplynulo to už z toho důvodu, že časopis vám umožňuje líp dělit stránky na oddíly, umožňuje vám si nějaký vymyslet. Udělat tu skladbu nějak pestřejší. My jsme stáli o to, aby se posílil dojem, že neřešíme jenom politiku, ale společnost jako takovou. Ale společnost v dobrém slova smyslu, ne společnost jako večírky a tak. Rozhodně tohle jsme chtěli udělat.

Jako hlavní téma prvního čísla po proměně vyšel cestopis Jáchyma Topola z Grónska. Mohlo by se takový materiál dostat na obálku i v předchozích letech?

To je dobrá otázka. Tohle upřímně řečeno moc nevím... Ani dneska bych v Respektu neotiskl klasické cestopis, jo, protože ten časopis o tom moc není. U Jáchyma ale bylo všechno trochu jinak, protože on je výraznej spisovatel, to znamená, že má přidanou hodnotu v tom, že je to spisovatel Jáchym Topol. Takže tam bych řekl, že se potkalo to, že v té době v Respektu byl, a možná by to vyšlo i v tom novinovém formátu. Ale samozřejmě v tom časopiseckém formátu to líp vypadá, líp funguje. Paradoxně vy můžete snáz dělat delší text v tom menším formátu, než v tom velkém formátu. A to je logické. Když děláte dlouhý text na novinovou stránku, tak působí tak opticky odpudivě, že to nejde učíst. V tom časopise se to lépe rozloží.

Pomohlo vám k úspěchu, že se vaši konkurenti Reflex a Týden postupně odklonili k jinému typu formátu, než děláte vy?

U Reflexu se ani neodkláněli od zpravodajské formy, protože oni ji podle mě nikdy pořádně neměli. Ale výrazně se bulvarizovali a v té době, musím říct, že jsme zažívali docela invazi čtenářů Reflexu k Respektu. Tam nám pomohli docela výrazně. U toho Týdne ano. Nastal trochu odklon od toho zpravodajsko-publicistického formátu, potom jim odešla výrazná kulturní rubrika. Jirka Peňáš nebo Honza Třeštil jsou výrazní autoři, jejich odchod výrazně oslabil Týden a ten se z toho nikdy nevzpamatoval, pokud to berem po obsahové stránce. Takže ano. Nám nepochybně ten odklon pomohl. A svým způsobem nám to pomáhá doteď. Nám to usnadňuje nějakou originalitu na českém trhu.

Dá se tedy říct, že Respekt pohltil celou tu cílovou skupinu?

To se vám nikdy nestane. Když se podíváte na takové ty focus group, tak čtenáři to vlastně intuitivně cítí docela dobře. Reflex je pro mě čistá zábava na rychlé čtení. Proto moc nechápu tu jejich strategii, že se snaží psát o politice, což má za následek ten jejich pokles. U Týdne je to takový přehled. Slyšel jsem výstižný popis, že je to trochu jako pro důchodce. Přehled dění, plus, že tam máte texty o pejskách, jaký léky si vzít a tak dále. To znamená, že tam je nějaký druh čtenáře, který Respekt nikdy nedokáže chytit. U Respektu máte pořád větší předpoklad, že ten čtenář si chce trochu lámat hlavu, chce číst. Někdy ty texty jsou opravdu dlouhý. Chce se nějakým způsobem orientovat. A je vidět u čtenářů Respektu, že musí být silnější osobnost v tom, že unese naše názory, že mu nevádí, jestli souhlasí nebo nesouhlasí, a spíš ho to zajímá, co si ten časopis myslí a co píše.

Čtou tedy Respekt hodně „opinionleadeři“ a taková širší elita?

Rozhodně jich máme hodně. Máme ale také hodně, což je zajímavé, přes dvacet procent podnikatelů. Máme velký podíl mladejch lidí. Skoro třetina našich čtenářů jsou mezi dvaceti, až do kolika se počítá mladej člověk, řekněme třiceti. Pak lidi, kteří se pohybují kolem politiky a byznysu.

Respekt poutá pozornost u lidí, který jsou jako by aktivní i ve svém okolí. Jsou to lidé, který chtějí něco dělat. Takže buďto v nevládních organizacích, nebo že se něco snaží dělat ve svém nejbližším okolí. Třeba se snaží ovlivňovat, jak vypadá jejich obec, město, čtvrť, a tak, což bych řekl, že je asi největší pouto mezi těma druhama čtenářů - že jsou hodně aktivní. To znamená, že i ten časopis je jejich jistě partner k té aktivitě. To mě na tom baví a mám strašně rád naše čtenáře, protože to jsou lidé, kteří s tou společností pracují. A jsou aktivní i vůči nám. Oni s námi komunikují, píšou nám, ptají se. A když se takhle bavím s jinými redakcemi, tak to není úplně obvyklý. Aspoň v takové míře.

Má tedy vůbec Respekt konkurenci? Kdo mu může vzít čtenáře?

Oni nám to v tomhle usnadňují, což není dobře, protože by to mohlo být nebezpečné. Když bych to měl brát jako čistě druh jako je Respekt, tak ta konkurence na českém trhu není. Samozřejmě pořád bojujete s časem lidí číst, s jejich chutí se zajímat, občas hraje roli únava. Určitým způsobem pro nás může být konkurence i Květy. Bojujeme o ten čas, který lidi věnují čtení. A nehledě na to, což je paradoxní, že čím jste úspěšnější, tak máte méně času na čtení, což je taky trochu potíže. S tímhle tím taky samozřejmě zápasíme. Ale jako druh časopisu Respekt a jeho místo na české scéně, v tomhle ohledu asi konkurenci nemá. Protože to prostě děláme jinak a máme i jiné cíle a řada dalších médií se těm našim ambicím směje, takže v tomhle ohledu by ani nechtěla být naší konkurencí.

Je tu prostor pro růst? A kam až ten náklad může stoupat? Padesát, šedesát tisíc?

Ne, já myslím, že ne. Máme potenciál oslovit ještě nějaký čtenáře, ale myslím, že to nikdy nebude tolik. Když to zaokrouhlíme, tak dneska máme 35 tisíc prodaných kusů za měsíc. Můj odhad je, že ten strop je plus minus čtyřicet. A dostat se až ke stropu je mnohdy nemožné, to znamená, že se k tomu nemusíme vůbec dostat. Mohlo by to ale být reálné, kdybychom měli peníze na nějaký marketing a propagaci toho časopisu, dostávali ho víc do rukou lidí, protože oni mají mnohdy dojem, že ten časopis je úplně o něčem jiném, a pak jsou překvapení, že si v tom docela i počtou. Kdyby se dala zaplatit dobrá marketingová podpora, tak bychom se na těch 40 tisíc mohli dostat, ale podle mě to veš už půjde velmi těžko. Protože přeci jenom to je trochu náročnější čtení, protože Češi obecně nemají moc rádi lidi ani média s jasným názorem. Je tam iks nějakých faktorů, který vás v jistou chvíli začnou brzdit. Jsou faktory, který vás vytáhnou vysoko a drží vám loajalitu čtenářů, ale ty samý faktory vám už potom začnou bránit jít o kus dál. Já bych věděl, jak jít o kus dál, ale v tu chvíli bych ten časopis zničil. Ani bych to nechtěl dělat, ale myslím, že by se to nevyplatilo.

Můžete říct, že Respekt je jedním z mála médií v Česku, které má nějakou ideologii a hodnoty, které prosazuje?

Už když jsem byl čtenář Respektu, tak se mi to líbilo. Myslím, že je dobrý, když je vztah mezi čtenářem a médiem jasnej. To znamená, my jsme liberální médium, i v těch názorech, v kterých jsme předvídatelní, tak se snažíme být zajímavý. Přejde mi fajn a dobrý, když ten titul má nějaký názor. Ten anglosaský model se mi prostě líbí. A v týhle podobě jsme jediný, úplně jednoznačně, když budeme koukat na klasická média. Všude se snaží tak nějak vyvažovat, že když máme jednoho levicovýho, tak máme jednoho pravicovýho komentátora, anebo to tiskneme tak nějak zvětšuju, aby to rozměkčilo téma. Ale to mi přijde taková kulišárna na toho čtenáře, než že by se mi to úplně líbilo.

Není ale zvláštní, že v současnosti není na politické scéně strana, která by vyznávala podobné hodnoty jako Respekt?

To je dané nějakou nezajímavostí na politické scéně. Když byl trochu liberálnější projekt, tak se vždycky mluvilo, že k nim máme blízko. Ať už Unie svobody nebo Strana zelených, ale to bylo právě jenom proto, že oni se trochu přiblížili našim názorům, ale my jsme neusilovali o to, abychom se přiblížovali k těm jejich. Takže občas to bylo blíž, občas dál. Dneska si myslím, že ta politická scéna nám je mnohem dál, než kdy bývala, protože buďto tam jsou výrazně konzervativní nebo levicový strany a občas u nějakých témat ta blízkost nastane. Ale že by tu byl teď nějaký silnej politickej proud, kterej by byl trochu blížkej Respektu, tak to není.

A kdyby byl, dokázali byste ho otevřeně podpořit?

My jsme to i psali, dokonce teď před těma parlamentníma volbama, že nám z programovýho hlediska přišli nejlepší Zelený a druhý jsme dali Topku. Ale musím říct, že tam těch „ale“ bylo straně moc. Třeba u té strany zelených je dobře vidět, jak tam jsou dva vnitřní proudy, který jsou téměř neslučitelný. Jeden takovej ultralevicovej a druhý takovej skoro středopravej a to dneska tu stranu jako zabíjí. Já bych neměl nikdy problém říct, co je programově nebo personálně zajímavý, což je podle mě důležitý. To vám ale zároveň nebrání mít k tomu kritickej přístup, protože když řeknete, že má někdo dobrej program, tak to neznamená, že zaklapnete oči a nebudete se dívat, co se děje.

Vybíráte podle názorů i lidi do redakce?

To ani ne. Pravda je, že obecně u lidí, který projevujou zájem nebo vy o ně projevujete zájem, tak víte, jak se na mediální scéně projevují a mně na nich primárně zajímá to, aby to byli otevření lidi. To je takový největší kritérium. Ať už je to úplnej začátečník nebo je pokročilej. Zvědavost, otevřenost a chuť na tom pracovat. Potom i poznáte, co ty lidi zajímá nebo baví. Sem by ani nikdy neměl zájem jít člověk, kterej si myslí, že komunismus byl oukej. Takovej člověk do Respektu myslím nikdy nepřejde, asi by ho trápilo tady bejt. I třeba dneska jsou v redakci lidi, který vám řeknou, že jsou hrdí levičáci, a já jsem spíš středo-pravej a oni se tu cítí komfortně. Protože já je nenutím, aby psali něco proti svému přesvědčení. Takhle by to mělo bejt a

takhle to vypadá na tom západě. V několika redakcích jsem tam byl a nikde nemáte jenom jeden monolit. Tam jde o to, aby ti lidi byli svobodní a zároveň tolerovali, že to médium má nějaký názory, nějaký stanoviska, se kterými nemusí úplně souhlasit, ale nevadí jim, že tam jsou.

Klidně byste přijal do redakce takového Alexandra Mitrofanova...

Já si myslím, že by to vůbec nevadilo. Já si myslím, že on není moc levicovej komentátor. Když se s ním bavím mimo, tak se někdy zdá, že je víc vpravo než já. On je takovej skeptik skoro ke všemu. Vůbec by mi to nevadilo. Já myslím, že je to takovej hlas, kterej vám rozšiřuje záběr toho časopisu a může být zajímavěj, i když s ním úplně nesouhlasíte. Co už by pro mě bylo přes míru, tak to by byl třeba Keller. Navíc manipuluje s datama, takže bych ho tady ani nechtěl. Mně jde o to, aby to bylo zajímavý. Aby to čtenář cejtil v tom, že je to prostě zajímavý.

Pomáhá vám také fakt, že se redakce za poslední roky téměř nemění?

Stoprocentně. Obecně problém českých médií je, že se moc nesází na nějakou zkušenost a ctění někoho, kdo je v tom týmu dlouho. Většinou je taková tendence hledat mladý, levný autory. Mě řada lidí mnohokrát přesvědčovala, že se mám zbavovat těch starších, což je absurdní. Je to velká výhoda, protože tam máte velkou zkušenost a přehled. Ale myslím, že to je možný jenom díky tomu, že Respekt nikdy nefungoval zásluhovým systémem. To znamená, že i když tu je člověk, který tu pracoval 25 let, tak furt pracuje naplno, má stejné podmínky jako ostatní, musí chodit do terénu, musí se ptát, musí furt pracovat. To je jediná cesta, jak udržet ten mix lidí pohromadě a neruší vám to přitom tu kontinuitu, ten vnitřní řád a soulad. A já jsem velkej zastánce zkušenosti. A myslím, že jedna z největších devíz Respektu, že tady je osmdesát, devadesát procent lidí, kteří tu pracujou, nebo vůbec tý novinářině se věnujou minimálně deset let. A to samozřejmě poznáte. Když se bavíte o nějakém tématu, tak každý přidá nějakou zkušenost iks let zpátky, nějakěj postřeh a jste hned o iks kroků dál a ještě jste ani nezačal chystat ten text.

Dříve redakce hodně využívala služby externistu. Dnes si už skoro veškerý materiál připravuje sama. Je to výhoda?

Je. Ta redakce byla hodně malá, takže to jinak nešlo. Zároveň ale je pravda, že Češi obecně moc neumí psát, což je trochu i daň za to, že kdybyste studoval historii v Americe, tak vedle bádání vás budou vést i k psaní pro laickou veřejnost. Je strašně důležitý, abyste uměl říct, co jste zjistil. A tady nejenom, že se neumí psát, ale ty lidi ani mnohdy nechtějí pro tu laickou veřejnost psát. To znamená, že občas bylo získat text strašně těžký nebo byl hodně nekvalitní, takže my se snažíme jít cestou jako třeba Time nebo The Economist nebo New Yorker, že máte vlastní redaktory nebo stálý přispívatele, který jsou téměř součástí redakce, a to dneska tvoří osmdesát nebo devadesát procent toho obsahu.

Mluvil jste o zahraniční zkušenosti, jaké magazíny jsou pro vás inspirací při tvorbě Respektu?

Když se podíváte ke mně na stůl, tak tam uvidíte víc zahraničních než českých časopisů. Pro mě je to velká inspirace, protože jsou pořád o strašně moc dál než my. Obecně se snažím hledat inspiraci, kde to jen jde. V tom českém kontextu opravdu není nic, co by vás dostalo o kus dál. A ty cizí časopisy... Time se mi hodně líbí, nejen grafikou, ale i schopností dělat ty větší materiály. Výbornej je New Yorker, který má takový profilový texty, který jsou dlouhý, jak některé celé časopisy. Tam já vidím něco, co pro nás může být furt podnětný a nesmí nás nic zastavit v tom uvažování, jak to dělat líp. Když si řeknete: jo dobrý, tak ten časopis jde do háje.

Když jste v roce 2009 nastupoval na místo šéfredaktora. Jaké jste měl cíle?

První, co jsem si říkal, bylo, že bych nechtěl udělat nic, co mu ublíží nebo zničí. Protože zodpovědnost za tu tradici, co tu rostla, je docela velká. Primární vždycky bylo, aby se to nedotklo kvality. Jsem hodně pedant na přesnost. Všude na světě je práce novináře plná chyb. Ať to jsou New York Times nebo The Economist, přes všechny kontrolní mechanismy. Furt se má pracovat na tom, aby toho bylo co nejmíň. Napsal jsem takový manuál pro Respekt, aby ty redaktoři, třeba ti noví, aby věděli, co jsou ty standardy, co chceme, aby se dodržovalo, jak mají ty texty vypadat, že mají být kvalitní a tak dále. Hodně dbám na otevřenost toho časopisu, aby si furt kladl nějaký otázky, hledal popis té reality, aby se neuzavíral do nějaké představy, jak to je, ale furt chtěl objevovat, jak to je. Ne tvrdit to, ale hledat. O tohle mi primárně šlo v té obsahové stránce. Další tématem pro redakci bylo, že by do ní nikdo neměl zasahovat, což v Česku je stoprocentní unikát. To možná nenajdete ani v Evropě. Pro mě bylo primárně důležitý udržet tu jedinečnost, tu nezávislost, otevřenost, hledání překvapivých věcí, což třeba teď máme materiál o těch Valdících. Podle toho rozsahu je to snad největší text, co v českých tištěných médiích vyšel za iks let. Tohle je v kostce nějaký popis toho, jak jsem chtěl, aby ten časopis byl dělaný.

Snažil jste se hned uplatnit nějakou změnu, nebo jste upřednostnil plynulý vývoj?

Spíš plynule. Myslím, že ta největší chyba, která se v Česku nejen u médií děje, je, že když někdo dostane tu odpovědnost, tak si myslí, že by měl udělat svůj otisk, aby se na něj nezapomnělo. Já jsem zastávce toho, že všechno má mít pozvolný vývoj, ideálně, že si toho ten čtenář ani nevšimne. Takže já jsem udělal těch změn strašně moc, máme dvakrát do roka literární přílohu. Změnil jsem skladbu časopisu, takže už nemáme domov zahraničí, už je jenom fokus, kde máte dohromady společnost a politiku, udělali jsme grafický změny. Asi jedna z nejdůležitějších změn je technologická, protože mám rád takové ty nové platformy. Respekt na iPad a na Kindle, kde jsme jako jediný český médium. Takže fenomén technologickej. Ted' do toho

vlastně běží společenské časopis Bel Mondo, kterej jsem taky vlastně vymyslel. To znamená, že řada věci je tady novější, ale vždycky jsem myslel na to, aby to byl kontinuální přirozený vývoj. Aby to bylo, jako když zrajete, rostete, a ne prostě, že se někdo najednou rozhodne a obrátí noviny nebo časopis vzhůru nohama.

V Respektu je pod vaším vedením více kultury, přitom vy sám jste původně politický komentátor. Není to paradox?

Asi jo. Mě to ale baví, já jsem z divadelní rodiny, takže mám k tomu docela blízko, zároveň si docela dobře uvědomuju, že časopis musí víc silnějších noh. Prostě to nemůže být jenom ta politika nebo investigace. Kulturu jsem proměnil asi nejvíc a teď je asi stejně silnou stránkou časopisu jako ta politika nebo investigace. Pro mě to bylo i z toho pohledu čtenáře, protože vždycky každému šéfredaktor vám řekne, že ten časopis dělá pro sebe, aby vy si ho rád četli. Jako čtenář jsem nikdy nežil jenom politikou, nikdy. To znamená, že čtenář bude mít pocit, že je příjemně saturovaný, když dostane přehled a ten časopis mu dá vhled do nějakých složitějších jevů. Zároveň ho i trochu pobaví, ale chytře. V souvislosti i s tou kulturou, kde se dá předpokládat, že pro čtenáře Respektu bude důležitá, to je takovej ideální mix, kterej můžeme tomu čtenáři nabídnout.

Jediné, co se nemění, jsou kresby Pavla Risenauera. Co bude s Respekt, až jednou odejde?

To je zásadní otázka. Respektive bude. Ale myslím, že časem budeme muset přejít k fotografii. Podle mě by byla chyba hledat někoho, kdo ho nahradí. To si myslím, že skoro nejde. Pokud v tu dobu tady bude náhodou podobně unikátní, geniální kreslíř, tak třeba, ale jinak by to byla skoro chyba. Naštěstí je mu padesát nebo kolik, takže je to ještě mladej chlap a doufám, že to ještě dlouho vydrží.

Už v několika číslech ale vyšla fotografie místo kresby. Jaký to má důvod?

Jo jo. Jeden důvod je samozřejmě logický, když jede na dovolenou, ale občas, třeba když máme svého fotoreportéra v Lybii, tak dáme jeho fotku na obálku. Nebo když máme úplně výjimečnej pocit, že ta fotka zafunguje líp než ta ilustrace. Ale to jsou opravdu ojedinělé případy.

Co čekáte od technologické budoucnosti? Čekáte, že poroste podíl čtenářů na nových platformách?

Já tomu věřím hodně. Nejen proto, že je mám rád a sám je dost využívám. My máme dva tisíce lidí na těch platformách, což je docela velký číslo. My jsme vůbec na těch čtečkách jedno z neúspěšnějších tištěných médií, a to znamená, že ten čtenář o to stojí. Podle mě podíl poroste. Ono je o trochu snazší se k tomu dostat. Dobře je to vidět, když lidi cestují. Nebo studenti, když jdou studovat ven, tak to můžou mít s sebou. Je to lepší, než si Respekt nechat předplácet a posílat si ho někam do Ameriky, takže v tomhle ohledu

si myslím, že je to velká výhoda. Nedokážu říct, jestli v nějakým blízkým horizontu se to nějak překulí a bude to třeba půl a půl. Já myslím, že u těch časopisů to bude trvat dýl a možná se ani nikdy nestane, že by se ten počet vyrovnal nebo by technologie dostaly přednost. Ale uvidíme, rozhodně se nám to vyplácí a je to pro nás důležitá strategie.